

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

189. An Episcopus possit visitare Hospitalia, & Confraternitates quoad
decentiam Diuini cultus, etiam si existant sub protectione Regum? Et
explanatur quod licet Episcopus non visitet Capellas ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

5. Vnde per dictas declarationes apparet primò, reprobendam esse sententiam Zerolæ, qui in *praxi Episc. part. 1. verb. Hospitalis, num. 3.* putauit Concilium Tridentinum, *vbi supra*, loqui tantum in casu visionis computorum, non autem in casu visitationis: nam Congregatio Cardinalium extendit verba Concilij, non solum ad visionem computorum, sed etiam ad visitationem.

6. Secundo, reprobatur etiam sententia Alexandri Monetæ, qui in *tract. de commut. vit. volunt. cap. 10. conclus. 7. num. 478.* asseruit, quod Concilium loquitur solum de administratoribus fabricæ alicuius Ecclesiæ. Sed fallitur: nã illa verba Concilij *Nissicensis in institutione*, intelliguntur etiam habere locum in visitatione, & casu visionis computorum alicuius Hospitalis, vt aduertit Gutierrez *can. 99. lib. 1. cap. 5. n. 29.* quem sequitur Rodriguez in *summ. tom. 3. c. 198. n. 3.* & patet ex verbis declarationis Cardinalium, quæ *supra* adduximus. Nec minùs fallitur hic Author, dum asserit quod quando testator excludit Ordinarium à visitatione, intelligendum est, cum agitur de immutanda principali dispositione defuncti, non autem præcisè exequenda. Sed hoc gratis dictum nam in casibus, in quibus fuerunt factæ dictæ declarationes clarum est, quod Episcopi non intendebant visitare illa Hospitalia ad immutandas Fundatorum, & testatorum voluntates; sed ad exequendas. Et hoc non obstante, responderunt Domini Cardinales absolute, & sine vlla distinctione, quod si in fundatione dictum sit, quod ordinarius non possit se introuire in eius visitatione, non potest illud visitare.

7. Tertio exploditur Augustinus Barbosa de *potest. Episc. part. 3. alleg. 75. num. 9.* qui docet, supradictas declarationes Cardinalium intelligendas esse de Hospitalibus, quæ à laicis reguntur, quasi merè laicalia, & in quibus piæ dispositiones non adfunt, vel de loco pio, hospitalitatis causa priuatiu inuitoto, intra ipsiusmet instituentis aedes intercluso, ita vt ab extra, si quod opus sit spiritualitatis vocetur. Sed miror, Barbosa, aliàs virum doctum, sic leuiter in hac materia loqui: nam declarationes Cardinalium loquuntur de Hospitalibus omnibus in communi, & absolute, & sine vlla distinctione, & in quibus piæ dispositiones adfunt, & erectæ sunt Capellæ, cum onere Missarum, vt patet in illa declaratione facta in causa Hospitalis de Holmedo ciuitatis Abulensis, & in multis aliis.

8. Quartò, non valet dicere, quod declarationes Cardinalium loquuntur de Episcopo, qui vult visitare aliquod Hospitalis, vt Episcopus; non autem, vt apostolicæ Sedis Delegatus, vigore Concilij Tridentini *sess. 23. cap. 8.* Et pro hac opinione faciunt ea, quæ adducit Marius Antonius *var. resolu. lib. 1. resolu. 66. num. 4.* Sed hæc responsio est ridicula: nam Cardinales fuerunt interrogati in ordine ad dictum Decretum Concilij; & ipsi de dicto Decreto loquentes responderunt. Et ratio, per quam adstricti fuerunt ad faciendas illas declarationes, nempe, vt seruetur forma in fundatione appositæ; non solum militat, si Episcopus velit visitare Hospitalis, vt Episcopus; sed etiam, vt Delegatus apostolicus. Et ita in casibus occurrentibus, pro quibus emanarunt dictæ declarationes, Episcopi se abstinuerunt à visitatione Hospitalium, & aliorum locorum piorum, & in quorum fundatione cautum erat, ne Episcopi se introuiderent.

9. Et tandem pro complemento huius quæstionis licet Garzias, *vbi supra, de benef. tom. 1. cap. 2. num. 98.* cum aliis, asserat, dictas declarationes non esse intelligendas in casu negligentia; nam Fundator,

seu testator, non potest prohibere, ne Episcopus se introuiderat circa implementum, & executionem eorum, quæ ad piæ causas relinquuntur, vt ex *cap. 1. nos nobis. §. 1. de testam. probat Bobadilla in polit. lib. 2. cap. 17. num. 102.* Suarez in *praxi. tom. 2. pral. 2. num. 44.* Sarmiento *lib. 1. select. cap. 11. n. 14.* Spino in *speculo testam. gloss. 28. principali. num. 20.* & alij: tamen quidquid sit de hac opinione, notandum est, quod si esset amplectenda, limitanda foret, vt non procederet, quando in casu negligentia Fundator, seu testator, alios executores substituerit, vt rectè notant Aufreterius in *Apost. decis. 112. Capella Thoisiana, & Alexander, vbi supra, de commut. vit. volunt. cap. 10. conclus. 7. num. 475.* cum Couatruua in *cap. sua nobis de testam. num. 2.* & Matienzo *lib. 5. tit. 4. leg. 7. gloss. 2. n. 2. fol. 220. & leg. 14. gloss. 1. num. 45. fol. 130.* tunc enim excluditur Episcopus, donec substituti constituentur in negligentia. Et ita etiam docet Perez de *Annuer. lib. 2. cap. 9. num. 26.* Et hæc dicta sufficiant circa præsentem satis difficilem quæstionem.

10. Hoc vnum addam, & multum notandum, quod licet Concilium Tridentinum in *sess. 22. annulet omnia privilegia exemptionis, Hospitalibus concessa in illis verbis cap. 8. Etiam si exemptionum privilegio sint munita, tamen hæc verba intelligenda sunt de privilegiis extræ, & non in ipsa fundatione concessis. Et ita declarauit Sacra Congregatio, exponens supradictum locum Concilij, in hæc verba: [Si loca pia, in eorum fundatione exempta facta fuissent ab Ordinario, per hoc decretum nihil est eis derogatum.] Hanc declarationem ego inueni in schedis meis, desumptam olim ex Fatuacio.*

RESOL. CLXXXIX.

An Episcopus possit visitare Hospitalia, & Confraternitates quoad decentiam Diuini cultus, etiam si existant sub protectione Regum?

Et explanatur, quod licet Episcopus non visitet Capellas particulares, & exemptas, tamen potest inquirere, an decenter ibi Sacra ministrentur? Ex part. 1. tit. 2. Ref. 101. alias 100.

§. 1. **T**ALES Confraternitates, & Hospitalia nullo pacto in omnibus ab Episcopis visitari possunt, docent ex Concilio Tridentino communiter Doctores, quos citat, & sequitur Barbosa de *potest. Episc. p. 3. allegat. 75. num. 16.* quibus ego addo Piascium in *praxi Episc. part. 2. cap. 6. art. 5. num. 11.* Azevedum *tom. 5. lib. 8. tit. 14. l. 13. n. 9.* & Vgolin. de *potest. Episc. cap. 24. §. 1. num. 3.*

2. His tamen non obstantibus, posse Episcopos in dictis locis visitare diuinum cultum, & ornamenta, docuit Gabriel Pereira in *tract. de man. regia. part. 2. cap. 17. num. 12.* vbi sic asserit: [In his Confraternitatibus de Regum protectione possunt Prælati visitare decentiam diuini cultus, & ornamentorum ex *reg. cap. 2. in fine, de custod. Euchar. & per totum titulum de Relig. & vener. Sanct.* Vnde Abbas in *c. vit. de cens. & plures, quos citat Parisius conf. 34.* inquirunt, quod licet episcopus non visitet Capellas particulares, & exemptas; tamen potest inquirere, an decenter ibi sacra ministrentur. Nec obstat Concil. Trident. *sess. 22. cap. 8.* quia procedit circa opera, quæ illis in locis exercentur, & circa petendas rationes eorum, quæ ibi expendantur; non autem de visitatione circa cultum diuinum, quæ ad Episcopum necessariò, & priuatiuè spectat; quia res spiritualis est, & Ecclesiastica, & debet intelligi, vt Ordinarij non visitent in his, quæ sub protectione Regum comprehenduntur

non

non verò de diuinis, in quibus Reges iurisdictionem non habent; stylus tamen aliter obseruat. Viderint, qui aliter iudicant.] Ita Percira,

RESOL. CXC.

An iurisdictione temporalis Archiepiscopi Montis Regalis sit à Rege Guilielmo II. ita ei concessa, ut omnem Superioritatem à se abdicauerit, & possit ab illo exerceri per Gubernatorem Ecclesiasticum? Ex part. 7. tract. 10. & Misc. Ref. 4.

§. 1. **S**uppono concessionem iurisdictionis temporalis factam à Guilielmo II. Ecclesie Montis Regalis non esse feudalem, sed puram & liberam donationem, quod patet primò, quia in dicta concessione nulla inuenitur mentio de feudo, nec de aliquo seruitio, nec de vilo præstito iuramento fidelitatis. Ita Menoch. *conf. 1. num. 28. & 31. & conf. 191. num. 17. & 18. & alij.* Imò in d. priuilegio habentur hæc verba: *ut ea (loquitur de rebus concessis) omni futuro tempore in perpetuum liberè, & absque omni seruitio teneat & possideat.* Sic ibi. Adde quòd licet in dubio omnis præsumptio sit capienda ad excludendam donationem, etiamsi actus redderetur nullus, ex *l. si non sortem. §. si falso. ff. de cond. indob. & ibi Bart. Zasius in l. 1. Denique, num. 13. ff. de verb. obligat.* Tamen ex quo facta fuit Ecclesie, magis præsumitur donatio libera, quam concessio feudalis, vt docet Menoch. *vbi supra, Cephal. conf. 369. num. 73. Roland. lib. 1. conf. 85. num. 18.* quibus adde duos doctiss. Neotericos Io. Baptistã Spadam in *conf. crimin. Farinacij tom. 3. conf. 198. numero 28. & Io. Cochier in vindictis libertatis Ecclesiasticae part. 1. cap. 17. num. 17.*

2. Secundò probatur hanc concessionem non esse datam in feudum ex illis verbis priuilegij, ibi. *Perpetuò concedimus.* Etenim hoc verbum importat puram, & liberam donationem, vt tradit Ioannes Solorzanus de *Indiarum iure libro tertio, capite primo, numero 44. Cephalus dicto consil. 369. numero quinto, & sequenti. Rolandus libro primo, consil. quinquagesimo, numero vigesimo quinto, & libro secundo, consil. 102. numero duodecimo, & alij etiam quos citat & sequitur Spada vbi supra, numero vigesimo sexto, & Cochier numero decimo octauo. Probatur hoc etiam aliis verbis in dicta concessione appositis: vbi Rex asserit dictam concessionem ex sua liberalitate fecisse: quæ quidem verba etiam puram, & liberam donationem significant, vt obseruat Cochier loco citato, capite decimo septimo, numero vndecimo, & vigesimo tertio, cum Oldrado *consil. 15. numero tertio, Cephalo consil. 369. numero quadragesimo nono, Butfato libro primo, consil. quadragesimo quinto, numero secundo, Iason in leg. si consortem, §. libertus. num. octauo, de condit. indob. & in leg. & hoc iure, quinquagesimo quarto, ff. de iustit. & iur. & aliis.* Et hanc sententiam ex nostris Regnicolis docet Guilielmus de Perno *conf. quinto*, vbi ex pluribus probat concessionem Guilielmi II. factam Ecclesie Montis Regalis esse liberam donationem.*

3. Hoc supposito (quod etiam infra magis patebit) videlicet hanc concessionem iurisdictionis factam à Guilielmo Rege Abbati & Ecclesie Montis Regalis non esse in feudatam, sed esse puram, & liberam donationem: sequitur ipsum Regem Guilielmum voluisse à se abdicare, & de facto abdicasse omnem superioritatem, & aliud dominium, & in Ecclesiam transfuisse. Et ita ex pluribus Doctoribus solidè probat doctus Ioannes Spada Fiscus Cameræ Apostolicæ, vbi supra, inter Concilia criminalia Farinacij tomo 3. *conf. 198. per totum, & Ioannes Cochier*

in vindictis libertatis Ecclesiasticae part. 1. cap. 20. per totum, & alij penes ipsos. Nam non potest assignari solida differentia, cur Princeps laicus non possit, aut non abdicare velit à se iurisdictionem supremam, quando libere donat Ecclesie Romanæ: vt optimè præter Cochier & Spadam probat Mandellus de *Abba. libro primo, consil. 62. num. 15. & 16. & conf. 64. n. 83.* Nam ex parte donantis vtraque donatio fit à Principe laico, in cuius præiudicium facienda est interpretatio ex *leg. finali, de constit. Principi Cephalo conf. 369. numero 73. & aliis infra.* Deinde quæ donantur Ecclesie inferiori, censentur donata esse Ecclesie Romanæ, vt probat Cochier *vbi supra cap. 16. num. sexto, Spada numero vndecimo, & Mandellus conf. 62. n. decimo quinto*, quia omnes Ecclesie sunt vna Ecclesia, & membra vniuersalis Ecclesie, ex *leg. penultima, §. vna verò, de sum. Trin. Felino cap. qua in Ecclesiis, numero 74. de Constit. Lapo Allegat. 92. Tuscho tom. 4. concl. 40. numero octauo* & ideò bona singularium Ecclesiarum censentur bona Ecclesie Romanæ, vt docet Spada loco citato, Cum ergo in bonis, quæ donantur liberè Ecclesie inferiori, militet eadem ratio, quæ militat in bonis donatis Ecclesie Romanæ, sequitur quòd in eis militare debeat eadem dispositio, vt nulla superioritas in eis referuata sit. Cæteras rationes videbis penes Spadam, Cochier, & Mandellum locis citatis, & ideo hanc sententiam in terminis casus nostri docet Guilielmus de Perno dicto *consil. quinto*, vbi loquens de hac donatione facta à Guilielmo II. Ecclesie Montis Regalis, asserit de illa philosophandum esse, quemadmodum de donatione Constantini Imperat. facta Ecclesie Romanæ.

4. Sed aduersus supradicta dices primò, quòd in concessione iurisdictionis supremæ semper superioris auctoritas censetur excepta, & referuata, cum inhæreat eius ossibus, vt tradit Tapia *ad rubr. ff. de Constit. Princ. cap. 2. numero decimo quinto, Bobadilla in Polit. libro secundo, capite decimo sexto, num. 83. Salgado tomo primo, parte prima, cap. secundo, num. 37. Sotomaior de Tertius, tomo septimo, capite quadragesimo, num. decimo sexto, & alij.* Vnde Peregrinus *tom. primo, consil. primo, num. nono, & Cacheranus conf. tertio, num. sexto, & alij penes ipsos* negatiuam sententiam contra ea, quæ supra docuimus, mordicus tenuerant assentes in donatione facta Ecclesie inferiori, Principes laicos non abdicare à se supremam iurisdictionem, & altum dominium; sicut in donatione facta Ecclesie Romanæ; Et etiam quoad hanc ausus est negare Thomas Michaël in *Conclusionibus Theoricis-Practicis de iurisdictione. Thef. 25. litera B.*

5. Sed respondeo distinguendo; nam vel donatio iurisdictionis conceditur personis laicis, & tunc dico veram esse doctrinam supradictam; quod Princeps semper censetur sibi referuare supremam iurisdictionem: vel concessio, seu donatio iurisdictionis efficitur Ecclesie etiam inferiori, & tunc Princeps censetur à se abdicare etiam altum dominium per ea quæ superius dicta sunt. Quibus nunc addo disparitatem rationis, quia in primo casu laici remanent Acephali per tradita ab Abbate in *cap. non liceat. num. 16. de Prescription. & ibi Felinus num. decimo, & vndecimo*, quod non militat in donatione facta Ecclesie, non enim possunt remanere Acephalæ, cum subsint suis superioribus Ecclesiasticis, & Sedi Apostolicæ; vt tradit Felinus *vbi supra*, cui adde Cochier *cap. vigesimo, num. quarto, & Spadam. vbi supra, num. decimo octauo, & Mandellum consil. 62. num. decimo, & duodecimo, & num. 35. & 36.* Et licet contrariam sententiam, vt dixi, teneat Peregrinus, Cachetanus, & alij,